

KNUD BERLIN

DEN DANSKE STATSFORFATNINGSRET

FØRSTE DEL

I KOMMISSION HOS G. E. C. GAD

KØBENHAVN 1916

FORORD

IDET jeg herved udsender første Del af en ny dansk Statsforfatningsret — den anden og sidste Del haaber jeg at kunne lade følge efter i Løbet af et Aars Tid —, skylder jeg at gøre Rede for, hvorfor jeg i min Fremstilling helt igennem har lagt til Grund ikke den endnu gældende Grundlov af 28. Juli 1866 men derimod den nye Grundlov af 5. Juni 1915, skønt denne sidste ikke blot endnu ikke er traadt ud i Livet, men dens Ikrafttræden endog allerede for anden — og sikkert ikke for sidste — Gang er blevet udskudt indtil videre. Dette kunde jo egentlig paa Forhaand synes en noget urimelig Ordning, da det i Øjeblikket faktisk er ganske uvist, naar den nye Grundlov virkelig vil træde i Kraft, og Grundloven af 1866 derfor maaske en rum Tid endnu vil vedblive at være Danmarks Riges gældende Grundlov.

Det besynderlige ligger dog mere i den besynderlige og næsten enestaaende Situation, hvori vort Land i Øjeblikket befinder sig derved, at der i 1915 blev vedtaget en ny Grundlov, som man dog indtil videre ikke ansaa det for tilraadeligt at føre ud i Livet¹⁾. Herved er vort Land kommet til for en Tid af ubestemt Varighed at skulle leve under to Grundlove: en, der er dømt til at bortfalde, men som dog ikke

¹⁾ Det eneste Exempel, der kan fremføres paa en lignende Udsættelse af en ny Forfatnings Ikrafttræden, er vistnok den franske Forfatning af 24. Juni 1793, hvis Ikrafttræden udsattes til efter Krigen, og som aldrig nogensinde kom til at træde i Kraft, da den ophævedes forinden allerede i 1795. Den nye islandske Forfatningslov af 19. Juni 1915, der stadfæstedes omtrent samtidig med den nye danske Grundlov, er derimod allerede traadt i Kraft 19. Januar 1916.

desto mindre stadig gælder, og en anden, der forlængst er stadfæstet og kundgjort som Grundlov, men som — bortset fra en enkelt Bestemmelse — foreløbig ikke maa træde ud i Livet. Naar der da nu skulde skrives en ny dansk Statsforfatningsret til Afløsning af Matzens paa flere Punkter forældede — og jeg har ikke turdet opsætte dette længere — maatte der derfor nødvendigvis træffes et Valg mellem den ene eller den anden af disse Grundlove som den, hvorpaa Fremstillingen skulde bygges. Thi lige indgaaende og ganske jævnsides at behandle f. Ex. Reglerne om Rigsdagens Sammensætning efter saavel den gamle som den nye Grundlov vilde være baade urimeligt og uoverkommeligt.

Det mest korrekte vilde det da maaske egentlig være at holde sig alene til den gældende Grundlov af 28. Juli 1866 og bortse fra eller kun mere flygtigt berøre den nye allerede to Gange i sin Ikrafttræden udsatte Grundlov af 1915. Imidlertid er det jo paa den anden Side muligt, at den nye Grundlov, før nogen venter det, kan blive sat i Kraft — for kun to Maaneder siden forelaa der jo endog et Regeringsforslag, der gik ud derpaa! Men i samme Øjeblik vilde en Fremstilling, der byggede alene paa Grundloven af 1866 og saaledes optog til Drøftelse bl. a. Spørgsmaalene om provisoriske Finanslove og de kongevalgte Landstingsmænds Opløselighed, være ganske forældet. Og en helt ny Fremstilling byggende paa den nye Grundlov vilde da ikke kunne skabes i en Haandevending. I dette vanskelige Dilemma har jeg da valgt at foregribe Fremtiden og lægge Grundloven af 1915 til Grund, idet Chancerne alt vel overvejet synes mig størst for, at den nye Grundlov dog inden alt for lang Tid endeligt vil afløse Grundloven af 1866.

Dertil kommer, at selvom det er Rigsdagen efter Grundloven af 1866, der endnu efter Vedtagelsen af den nye Grundlov vedblivende fungerer som lovlig Repræsentation for det danske Folk, saa er Grundloven af 1815 dog faktisk allerede delvis traadt i Kraft og har lagt en lammende Haand paa Grundloven af 1866. Saaledes kan der efter den nye Grundlovs 1ste midlertidige Bestemmelse ikke vælges nye kongevalgte Medlemmer af Landstinget, og ifølge den nye Valglovs Bemyndigelse findes der ikke længer Valglistes, hvorefter nye Med-

lemmer af Rigsdagen kan vælges i Stedet for dem, der dør bort eller nedlægger deres Hverv. Omvendt — for at gøre Forholdet endnu grellere — findes der færdigt førte Valglistor til Rigsdagen efter den nye Grundlov, der ikke endnu er gældende Grundlov, altsaa egentlig i Øjeblikket grundlovsstridige Valglistor. Endelig skal den Folkeafstemning, der i Medfør af Lov Nr. 294, 30. Sept. 1916 vil være at afholde angaaende Afhændelsen af de dansk-vestindiske Øer, i Henhold til Lovens § 4 foregaa i væsentlig Overensstemmelse med den nye Grundlov og den nye Valglov af 10. Maj 1915, saaledes at det er Folketingsvalgerne efter den nye og ikke efter den endnu gældende Grundlov, der faar Ret til at deltage. Saa meget mere har jeg da ment at kunne forsvare, ja at være nødt til at bygge min Fremstilling paa den nye Grundlov.

Paa et andet Punkt har jeg derimod ikke anset mig for berettiget til at foregribe Fremtiden, nemlig med Hensyn til de dansk-vestindiske Øer. Skønt Udsigterne i Øjeblikket ikke synes store for, at disse Øer, der tildels i mere end 200 Aar har hørt under Danmarks Krone, ret længe vil vedblive dermed, har jeg dog i min Fremstilling hverken kunnet eller villet udskille Dele af den danske Stat fra Riget, før den endelige Afgørelse af dette Spørgsmaal fra de kompetente Statsmyndigheders Side uigenkaldeligt er truffet.

INDHOLDSFORTEGNELSE

INDLEDNING

	Side
§ 1. Den danske Statsforfatningsrets Indhold og nærmere Afgrænsning.....	1—5
§ 2. Redegørelse for Fremstillingens Ordning	5—7

Første Afdeling.

Den danske Statsforfatningsrets historiske Udvikling og Literatur.

§ 3. Enevældens Indførelse og Kongeloven.....	8—12
§ 4. Tidsrummet fra Kongelovens Givelse til Grundloven af 5. Juni 1849.....	12—16
§ 5. Grundloven af 5. Juni 1849 og dens Tilblivelse	17—21
§ 6. Fra Grundloven af 5. Juni 1849 til Hertugdømmernes Afstaaelse	21—27
§ 7. Tidsrummet fra 1864 til Nutiden.....	27—34
§ 8. Forfatningsforholdenes Udvikling udenfor det egentlige Kongerige	35—53
§ 9. Oversigt over den danske Statsforfatningsrets Literatur.....	53—54

Anden Afdeling.

Den nugældende danske Statsforfatningsret. Indledning.

§ 10. Den danske Stats nærmere statsretlige Karakter.....	55—71
§ 10a. Om Statsforfatningsrettens Kilder	71—77

Første Afsnit.

Landet.

§ 10b. Landomraadets Grænser.....	78—88
§ 11. Ændring af Landomraadets Grænser	88—92
§ 12. Statsterritoriets Betydning.....	92—99

XIV

Andet Afsnit.

Folket.

Indledning.

Side

§ 13.	Statsborgere og Undersaatter.....	100—121
-------	-----------------------------------	---------

Første Underafsnit.

Danske Indfødte.

§ 14.	Den ældre og nyere Indfødsretslovgivning.....	121—128
§ 15.	Erhvervelse af Indfødsret.....	129—142
§ 16.	Fortabelse af Indfødsret.....	142—158
§ 17.	Danske Indfødte ifølge Fredstraktat 30. Okt. 1864 Art. XIX	158—160
§ 18.	Indfødsrettens Retsvirkninger. A. Rettighederne.....	160—170
§ 19.	Indfødsrettens Retsvirkninger. B. Pligterne.....	170—180

Andet Underafsnit.

Ikke-Indfødte.

§ 20.	Her bosatte Ikke-Indfødte.....	181—201
§ 21.	Andre Ikke-Indfødte.....	201—205

Tredie Underafsnit.

§ 22.	Forskellige Grupper af Statsborgere.....	206—218
-------	--	---------

Tredie Afsnit.

Statsmagtens Organer. I. Kongemagten.

Indledning.

§ 23.	Om Regeringsformen.....	219—224
-------	-------------------------	---------

Første Underafsnit.

Om Kongen og Kongehuset.

§ 24.	Adkomsten til Tronen.....	224—233
§ 25.	Kronens Erhvervelse og Fortabelse.....	233—237
§ 26.	Om Betingelserne for Kongens Førelse af Regeringen.....	237—239
§ 27.	Regeringsførelse i Kongens Sted.....	240—249
§ 28.	Kongens personlige Retsstilling.....	249—262
§ 29.	Om Kongehuset.....	262—276

Andet Underafsnit.

Formerne for Kongemagtens Udøvelse.

§ 30.	Om Ministrene som Organer for Kongemagten.....	276—283
§ 31.	Om Ministrene, deres Udnævnelse og Afskedigelse m. m....	283—291
§ 32.	Om Statsraadet og Ministerraadet.....	291—296
§ 33.	Behandlingen i Statsraadet.....	296—304
§ 34.	Ministerraadet.....	304—305
§ 35.	Om Ministrenes Adgang til Rigsdagen.....	305—308
§ 36.	Om Ministrenes Ansvar.....	308—321
§ 37.	Islands Ministers Særstilling.....	321—325

Fjerde Afsnit.**Statsmagtens Organer. II. Rigsdagen.****Indledning.**

Side

§ 38.	Om Rigsdagens Stilling i Almindelighed	326—335
-------	--	---------

Første Underafsnit.**Om Folketingets Dannelse.**

§ 39.	Om Medlemmernes Antal og Funktionstid samt Valgmaaden	335—338
§ 40.	Valgret og Valgbarhed til Folketinget	338—352
§ 41.	Valgkredse og Valgbestyrrelser	352—354
§ 42.	Valglister	354—360
§ 43.	Om Valgpartier og Valgkandidater	360—362
§ 44.	Valgenes Afholdelse	363—367

Andet Underafsnit.**Om Landstingets Dannelse.**

§ 45.	Indledende Bemærkninger	368—369
§ 46.	Om Medlemmernes Antal samt Valgmaaden	369—370
§ 47.	Valgret og Valgbarhed til Landstinget	370—372
§ 48.	Om Valgmændene	372—377
§ 49.	Valgbestyrrelser og Valglister	377—378
§ 50.	Valgmandsvalgene	378—380
§ 51.	Valget af Landstingsmændene	381—387
§ 52.	Landstingsvalgenes Varighed m. m.	387—388

Tredie Underafsnit.**Almindelige Regler angaaende Rigsdagsvalgene
og Rigsdagens Medlemmer.**

§ 53.	Om Nyvalgs Udskrivning	389—391
§ 54.	Omkostninger ved Valg og Straffebestemmelser med Hensyn til Valgene m. m.	391—393
§ 55.	Prøvelsen af Valgenes Gyldighed	393—405
§ 56.	Om Rigsdagsmændenes Retsstilling	405—415
§ 57.	Rigsdagsmandatets Ophør	416—418

Fjerde Underafsnit.**Om Rigsdagens Samlinger.**

§ 58.	Forskellige Betydninger af Ordet Rigsdag. Ordentlige og overordentlige Samlinger	419—423
§ 59.	Rigsdagens Aabning og Sættelse	423—425
§ 60.	Rigsdagens Slutning	425—430
§ 61.	Udsættelse af Rigsdagens Møder	431—434
§ 62.	Opløsning	434—445

XVI

Femte Underafsnit.

Om Forretningsgangen i Rigsdagen.

	Side
§ 63. Om Tingenes Forretningsorden	446—448
§ 64. Om Rigsdagens Forhandlingsmaade.....	448—454
§ 65. Den forenede Rigsdag	454—456
§ 66. Omraadet for Rigsdagens Virksomhed	456—462
§ 67. Rigsdagens Retsbeskyttelse.....	462—464